

Gids 18-/18+

Essentiële informatie voor (aankomende)
professionals in de jeugdhulp

Richtlijn Toekomstgericht werken

Tijdens de afronding van de gids is in november 2025 de Richtlijn toekomstgericht werken gepubliceerd. Deze richtlijn *Toekomstgericht werken* | *Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming* ondersteunt professionals in de jeugdhulp bij het begeleiden van jongeren van 16 tot 27 jaar naar zelfstandigheid en volwassenheid. De richtlijn concentreert zich op drie thema's:

- de werkrelatie
- aanpak en interventies
- de samenwerking met het informele netwerk.

De informatie overlapt deels met informatie die in deze gids terugkomt en biedt daar een verdere aanvulling/verdieping op. Zo vind je er achtergrondinformatie over de 'Big 5' en nog meer concrete kaders en richtlijnen om samen met jongeren een stevige basis te leggen op weg naar zelfstandigheid.

Van 18-naar 18+

De overgang van 17 naar 18 jaar is voor jongeren vaak ingrijpend, zowel praktisch als emotioneel. Voor professionals die met deze jongeren werken zijn er verschillende competenties essentieel om hen in deze periode te ondersteunen. In deze gids vind je informatie die je hierbij nodig hebt.

INHOUD:

Informatie
over wet- en
regelgeving

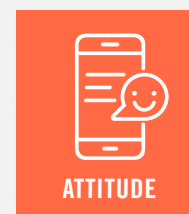
18- / 18+	6
jeugdwet	6
Participatiewet	7
Wmo	7
Zorgverzekeringswet	7
Wet langdurige zorg	8
Wajong	8
Financiering	8
BIG 5	9

Klik op een onderwerp
om direct naar de juiste
pagina te gaan

Begeleiding en
ondersteuning
van jongeren

Empathisch luisteren	10
Duidelijke communicatie	10
Probleemoplossend vermogen	10
Toekomstgericht werken	10
Flexibiliteit en aanpassingsvermogen	11
Samenwerken	11
Empoweren & motiverende gespreksvoering	11
Documenteren	11
Culturele sensitiviteit	11

Communicatie
met jongeren

Vertrouwensband	12
Interactie	12
Acceptatie	12
Nieuwsgierigheid	12
Inzicht	12
Toekomstgerichtheid	13
Cultureel sensitief	13
Respect & gelijkwaardigheid	13
Vakjargon	13
Bereikbaarheid	13

Handige
hulpmiddelen

Toekomstplan	14
Checklist	14
Video: 10 tips nederlands jeugdinstituut	14
Video: onderzoek hogeschool inholland	15
Podcast: volwassen in één nacht	15
Kwikstart	15

Bronnen	16
Colofon	16
Contact	17
Met dank aan	17

Informatie over wet- en regelgeving

18- / 18+

Voor jongeren tot 18 jaar valt hulpverlening onder de Jeugdwet, met een focus op opvoeding, begeleiding en Jeugd-GGZ. Vanaf 18 jaar valt dit onder wetten zoals de Wmo, Zvw, en Wlz, waarbij de nadruk ligt op eigen verantwoordelijkheid, maatschappelijke participatie en langdurige zorg bij zware beperkingen.

[!\[\]\(c694a3ff3b077d76910920a6a1593ab4_img.jpg\) KLIK HIER VOOR MEER INFORMATIE OVER VERSCHILLEN 18-/18+](#)

De overgang vereist vaak een nieuwe beoordeling en kan leiden tot andere regels en financiering.

JEUGDWET

De Jeugdwet legt sinds 2015 verantwoordelijkheid voor jeugdhulp bij gemeenten. Het omvat opvoedingshulp, jeugdbescherming, en geestelijke gezondheidszorg voor jongeren tot 18 (soms 23) jaar. Doel: zorg dichtbij gezinnen organiseren en eigen kracht en samenwerking stimuleren.

[!\[\]\(758ebdf4629c903da74c2e079717ae32_img.jpg\) KLIK HIER VOOR MEER INFO OVER DE JEUGDWET](#)

PARTICIPATIEWET

Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. De wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking.

[!\[\]\(248b91fcdac4810ffd15cf33fb6aec6f_img.jpg\) KLIK HIER VOOR MEER INFO OVER DE PARTICIPATIEWET](#)

WMO

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat gemeenten ondersteuning bieden aan mensen die niet zelfredzaam zijn. Het doel is participatie in de samenleving te bevorderen en een vangnet te bieden.

[!\[\]\(d3e32d099174a7c248ec1f564ee4f69c_img.jpg\) KLIK HIER VOOR MEER INFORMATIE OVER DE WMO](#)

Denk aan hulp in het huishouden, voorzieningen zoals een rolstoel, en begeleiding voor mensen met een beperking of psychische problemen.

ZORGVERZEKERINGSWET

De Zorgverzekeringswet (Zvw) garandeert dat iedereen die in Nederland woont of werkt recht heeft op zorg uit het basispakket. Dit omvat behandelingen, diensten en producten. Ongeacht leeftijd, gezondheid of inkomen, iedereen in Nederland heeft recht op dezelfde betaalbare basiszorg.

[!\[\]\(8b0a097b4b9c9c3eeaea0f4289ea77e5_img.jpg\) KLIK HIER VOOR MEER INFORMATIE OVER DE ZVW](#)

WET LANGDURIGE ZORG

De Wet langdurige zorg (Wlz) regelt intensieve zorg voor kwetsbare ouderen, mensen met een handicap en mensen met een psychische aandoening die dag en nacht zorg nodig hebben. Deze zorg is vaak levenslang en wordt meestal geleverd in een zorginstelling.

[i KLIK HIER OF HIER VOOR MEER INFORMATIE OVER DE WLZ](#)

WAJONG

Wajong (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten) is voor mensen die voor hun 18e of tijdens een studie een ziekte of handicap hebben. Door deze ziekte of handicap hebben zij al op jonge leeftijd een arbeidsbeperking en hebben zij recht op een Wajong-uitkering.

[i KLIK HIER VOOR MEER INFORMATIE OVER DE WAJONG](#)

FINANCIERING

De financiering binnen de Jeugdwet wordt geregeld door de gemeente, die een budget krijgt van het Rijk om jeugdhulp te organiseren. Gemeenten kunnen organisaties financieren die jeugdzorg bieden en bepalen hoe dit budget wordt ingezet. Ze hebben vrijheid in de verdeling, maar moeten passende zorg garanderen en verantwoord omgaan met de middelen.

Bijv. preventie, individuele begeleiding of intensieve hulp

BIG 5

De Big 5 zijn ontstaan vanuit een grondige verkenning en ontwikkelingstraject tussen jeugdhulporganisatie Levvel en jongeren van 'Jong doet mee!' waarin praktijkervaring en de stem van jongeren samenkwamen tot vijf basisvoorwaarden die op orde moeten zijn voordat hulp aan jongeren kan stoppen.

1. SUPPORT

Steunend netwerk:

Op wie kan de jongeren bouwen?

Wie kan ondersteuning bieden?

2. WONEN

Stabiele en betaalbare woonplek

3. SCHOOL/WERK

Onderwijs/werk en toekomstplannen

4. INKOMEN

Financiële zelfstandigheid of ondersteuning

5. WELZIJN

Voldoende mentale en fysieke gezondheid

[i KLIK HIER VOOR MEER INFORMATIE OVER BIG5](#)

Denk aan: maken van een toekomstplan
(vanaf 16,5 onder de aandacht brengen)

VAARDIGHEDEN

Begeleiding en ondersteuning van jongeren

De overgang van 18- naar 18+ vraagt in de ondersteuning niet alleen kennis, maar ook specifieke vaardigheden. Vaardigheden zoals empathisch luisteren, transparantie en probleemoplossend vermogen zijn belangrijk om te gebruiken bij gesprekken met jongeren. Door de onderstaande vaardigheden effectief in te zetten kunnen (toekomstig) professionals jongeren beter helpen zich voor te bereiden op een zelfstandig(er) leven, met de juiste begeleiding en ondersteuning op maat.

EMPATHISCH LUISTEREN

Aandachtig en zonder oordeel luisteren naar de jongeren, zodat jongeren zich gehoord en begrepen voelen in een periode van onzekerheid.

DUIDELIJKE COMMUNICATIE

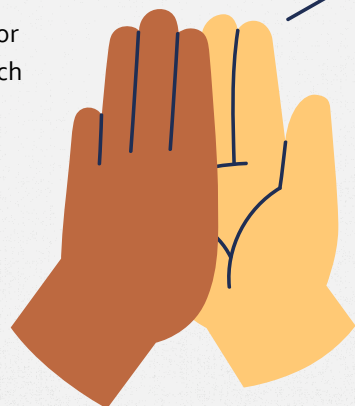
Informatie over de overgang op een begrijpelijke en gestructureerde manier overbrengen. Blijf altijd eerlijk en transparant!

Zo weet de jongere welke veranderingen er zijn en welke ondersteuning er is

PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

Snel en effectief oplossingen bedenken voor praktische of emotionele problemen die zich kunnen voordoen bij de overgang.

Denk aan bijv. huisvesting of aanvragen van volwassenenzorg

TOEKOMSTGERICHT WERKEN

Actief meedenken over de toekomst van de jongere en de mogelijkheden van de jongere bespreekbaar maken.

[i KLIK HIER VOOR DE RICHTLIJN TOEKOMSTGERICHT WERKEN](#)

FLEXIBILITEIT EN AANPASSINGSVERMOGEN

Benadering en ondersteuning afstemmen op de behoeften van elke jongere, de overgang kan voor iedereen anders zijn.

Denk aan bijv. volwassenenzorg, huisarts & Wmo

SAMENWERKEN

Effectief samenwerken met andere zorgprofessionals om de continuïteit van zorg te waarborgen en de overgang soepel te laten verlopen.

EMPOWEREN & MOTIVERENDE GESPREKSVOERING

Het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid van de jongere, zodat zij eigen regie kunnen nemen over hun leven.

DOCUMENTEREN

Zet alles duidelijk op papier om een helder overzicht te houden van benodigde regelingen, ook voor de jongere geeft dit duidelijkheid.

CULTURELE SENSITIVITEIT

Ben je bewust van, heb respect voor en ga effectief om met culturele verschillen. Dit kan de band met de jongere versterken.

ATTITUDE

Communicatie met jongeren

VERTROUWENS BAND

Een positieve en empathische houding naar de jongere toe is een voorwaarde voor een goede vertrouwensband.

INTERACTIE

Informeel contact dat aansluit bij de leefwereld van de jongere en emotionele betrokkenheid.

ACCEPTATIE

Onvoorwaardelijke acceptatie van de jongere, ook bij misstappen.

NIEUWSGIERIGHEID

Doorvragen om de behoefte van de jongere volledig te begrijpen.

INZICHT

Inzicht hebben en bieden in de domeinen waar jongeren zelf minder kennis over hebben.

Bijvoorbeeld over het aanvragen van studiefinanciering of zorgtoeslag

TOEKOMSTGERICHTHEID

Focus op de lange termijn en de zelfstandigheid van de jongere.

CULTUREEL SENSITIEF

Als professional houd je rekening met culturele diversiteit. Denk bijvoorbeeld aan factoren als leeftijd, sociale status, taal en geletterdheid, religie en levensbeschouwing.

Houd er dus rekening mee dat normen en waarden kunnen verschillen

[!\[\]\(465772ce2fc0e39b7001e2580b915cc2_img.jpg\) **KLIK HIER VOOR EEN OVERZICHT**](#)

DIVERSITEITSFACTOREN VOOR SOCIAAL PROFESSIONALS

Verdiep je in cultuursensitief werken.

[!\[\]\(6b6d798a1e19654494a6892c667d44da_img.jpg\) **KLIK HIER VOOR HANDVATTEN CULTUURSENSITIEF WERKEN IN ZORG EN SOCIAAL DOMEIN**](#)

RESPECT & GELIJKWAARDIGHEID

Jongeren niet kleinerend aanspreken, verantwoordelijkheid nemen en successen benoemen.

VAKJARGON

Vakjargon vermijden, juist spreken in begrijpelijke taal.

BEREIKBAARHEID

Flexibel zijn in het contact, aangepast aan de voorkeur van de jongere.

Gebruik bijvoorbeeld Whatsapp om afspraken te maken

INSTRUMENTEN

Handige hulpmiddelen

Tip: Start met het invullen van het Toekomstplan als de jongere 16,5 jaar is. Dit geeft hen voldoende tijd om zich te bereiden zonder alles in een paar maanden te moeten regelen

TOEKOMSTPLAN

Het Toekomstplan helpt professionals de transitie naar volwassenheid te begeleiden door in kaart te brengen wat goed gaat, welke ontwikkelpunten er zijn en welke hulp de cliënt na 18 jaar mogelijk nodig heeft.

 [VIA DEZE LINK VIND JE INFORMATIE OVER HET TOEKOMSTPLAN EN KUN JE HET TOEKOMSTPLAN SAMEN MET JE CLIENT INVULLEN. \(GEMEENTE BRED A\)](#)

CHECKLIST

Gemeente Oosterhout biedt een handige checklist voor jongeren die 18 worden, met alles wat ze moeten regelen. Zo zorg je dat je goed voorbereid bent.

 [KLIK HIER OM DE CHECKLIST TE BEKIJKEN](#)

VIDEO: 10 TIPS NEDERLANDS JEUGDINSTITUUT

Ontdek in [DEZE VIDEO](#) van Het Nederlands Jeugdinstituut de essentiële behoeften van jongeren in de jeugdhulp bij het 18 jaar worden. Plus 10 cruciale tips voor professionals om hen effectief te begeleiden tijdens deze belangrijke overgang.

VIDEO: ONDERZOEK HOGESCHOOL INHOLLAND

[DEZE VIDEO](#) laat zien dat de overgang naar 18 jaar worden niet vanzelf gaat bij jongeren in de jeugdhulp, en het belang van goede ondersteuning bij dit proces.

PODCAST: VOLWASSEN IN ÉÉN NACHT

In de podcastreeks 'Volwassen in één nacht' bespreken ervaringsdeskundigen, professionals en een politicus de overstap naar volwassenheid vanuit verschillende perspectieven.

Hier vindt je de afleveringen:

[Aflevering 1](#)

[Aflevering 2](#)

[Aflevering 3](#)

[Aflevering 4](#)

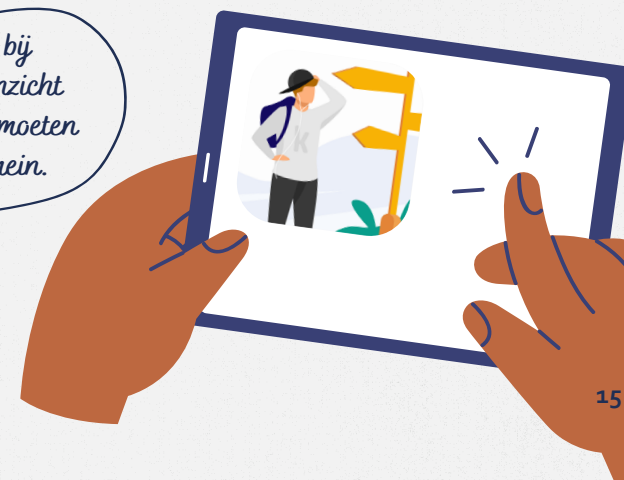
KWIKSTART

Kwikstart biedt jongeren die 18 jaar worden een gebruiksvriendelijke app/website met alle benodigde informatie en ondersteuning om hun overgang naar volwassenheid soepel te laten verlopen.

 [KLIK HIER OM DE SITE TE BEKIJKEN.](#)

Raad de app aan bij jongeren, zodat ze inzicht krijgen in wat ze nog moeten regelen per leefdomein.

Colofon

Dit product is ontwikkeld binnen het project 'Kennisproducten voor (toekomstig) professionals ten behoeve van de ondersteuning bij de overgang naar 18 jaar. De volgende partners hebben aan dit product bijgedragen:

Dit project is een vervolg op het onderzoek [Op naar een soepele overgang naar 18 jaar voor jongeren die jeugdhulp ontvangen](#). Beide projecten zijn gesubsidieerd door ZonMw.

Vormgeving/illustraties: Studio TokTok

Contact

Vragen over de onderwijsproducten:

stuur een e-mail naar:

Sophie Bouwens: sb.bouwens@avans.nl

en/of:

Sophie Verbiest scn.verbiest@avans.nl

Algemene vragen over het project en onderzoek:

stuur een e-mail naar: onderzoek@ggdwestbrabant.nl

Met dank aan

Alle ervaringsdeskundige jongeren en ouders. In het bijzonder bedanken we Amon, Nikita en Noortje, de ervaringsdeskundigen van ZeBra Expex voor het gezamenlijk ontwikkelen van het lesmateriaal. Ook bedanken we alle studenten van Avans Hogeschool die aan dit project hebben bijgedragen waaronder Amber Aaldijk, Evie van der Heiden, Evy de Hond en Lorraine Vervaart.

